

TILSYNSUTVALGET FOR DOMMERE

ÅRSMELDING

2006

TILSYNSUTVALGET FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere er et disiplinærorgan for norske dommere som omfatter alle juridiske dommere i tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett, samt dommere i jordskifterettene og jordskifteoverrettene. Ordningen gjelder foruten de faste embetsdommerne også midlertidige dommere og dommerfullmektiger.

Regelverket som gjelder for Tilsynsutvalgets virksomhet og saksbehandling finner vi først og fremst i domstoloven kapittel 12. Dessuten gjelder forvaltningsloven og offentlighetsloven for utvalgets saksbehandling, med de unntak som følger av domstoloven §§ 238 og 239.

Tilsynsutvalget kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer "forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk", jf. domstoloven § 236.

Domstoloven gir anvisning på to former for disiplinærtiltak. Den strengeste reaksjonsformen er advarsel. Advarsel bør normalt bare benyttes dersom dommerens forhold ligger nær opp til straffbare tjenesteforsømmelser. Kritikkk vil være den vanligste reaksjonsformen. Utvalget kan også gi generelle uttalelser i forbindelse med klagesaksbehandlingen.

Tilsynsutvalgets myndighet er begrenset ved at det ikke kan vurdere forhold som har funnet sted for mer enn ett år siden, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd. En annen begrensning for utvalgets myndighet gis i domstoloven § 236 fjerde ledd, hvor det heter at "Tilsynsutvalget kan ikke vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig."

Det finnes foreløpig ingen skriftlige profesjonsetiske regler for dommere i Norge. Domstoloven § 55 tredje ledd gir imidlertid en rettesnor for vurderingen av hva som er god dommerskikk. Her heter det at "En dommer er uavhengig i sin dømmende virksomhet. En dommer skal utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt."

En arbeidsgruppe ledet av tidligere høyesterettsdommer Gunnar Aasland, utarbeider nå forslag til etisk regelverk for dommere. To av Tilsynsutvalgets medlemmer, lagdommer Kari Mjølhus og direktør Halvor Kjølstad, sitter i arbeidsgruppen.

TILSYNSUTVALGETS ORGANISERING

Tilsynsutvalget er et uavhengig og frittstående forvaltningsorgan. Utvalgets sekretariat er plassert i Domstoladministrasjonen.

Tilsynsutvalget består av seks medlemmer med personlige varamedlemmer. Det er sammensatt av to dommere ved de alminnelige domstolene, en jordskiftedommer, to representanter for allmennheten og en advokat, jf. domstoloven § 235.

Når Tilsynsutvalget behandler saker som gjelder en jordskifteoverdommer eller jordskiftedommer, deltar en dommer fra jordskifterettene i stedet for en dommer fra de alminnelige domstolene. Jordskiftedommeren deltar ikke ved behandlingen av andre klagesaker.

Utvalget har i 2006 hatt følgende sammensetning:

- Førstebyfogd Eva Nygaard Ottesen, Oslo byfogdembete, leder (fra 1. mai 2006)
Personlig varamedlem: Lagdommer Kari Mjølhus, Hålogaland lagmannsrett
- Sorenskriver Jon Høyland, Jæren tingrett, nestleder
Personlig varamedlem: Førstebyfogd Eva Nygaard Ottesen, Oslo byfogdembete (fram til 1. mai 2006)
Lagdommer Ola Dahl, Borgarting lagmannsrett (fra 1. november 2006)
- Overlege Wenche Frogn Sellæg, Sykehuset Namsos
Personlig varamedlem: Fylkesmann Inger Lise Gjorv, Nord-Trøndelag fylkesmannsembete
- Direktør Halvor Kjølstad, AKA
Personlig varamedlem: Organisasjonskonsulent Rita Sletner, Venstres Hovedorganisasjon
- Advokat Trine Buttingsrud Mathiesen, Jevnaker
Personlig varamedlem: Advokat Frode Sulland, Oslo
- Jordskifterettsleder Sigurd Klepp, Sør-Trøndelag jordskifterett
Personlig varamedlem: Jordskifterettsleder Vidar Otterstad, Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett

Jon Høyland fungerte som leder i utvalget frem til Eva Nygaard Ottesen tiltrådte som ny leder 1. mai 2006.

TILSYNSUTVALGETS VIRKSOMHET

Møter

Tilsynsutvalget gjennomførte åtte ordinære møter jevnt fordelt ut over året. Møtene ble avholdt på Gardermoen med unntak av ett i Trondheim, der også varamedlemene deltok. Videre ble ett møte avholdt i sammenheng med studietur til Wien, Østerrike.

Saksbehandling

Sekretariatet er adressat for henvendelser til Tilsynsutvalget, og forestår forberedelsen av klagesakene frem til de er klare for avgjørelse. Tilsynsutvalget treffer sine vedtak i møte, jf. domstol-

loven § 238 fjerde ledd. Utvalget har i medhold av domstolloven § 238 sjette ledd delegert til utvalgets leder, nestleder og advokatmedlem med deres vara-representanter, å avvise saker i følgende tilfeller:

- det foreligger ikke klageadgang etter loven
- klager har ikke klagerett
- klagefristen på tre måneder er utløpt og klagen er åpenbart ubegrunnet

I tillegg er det delegert til utvalgets leder og nestleder å realitetsbehandle klagesaker når klagen er åpenbart ubegrunnet.

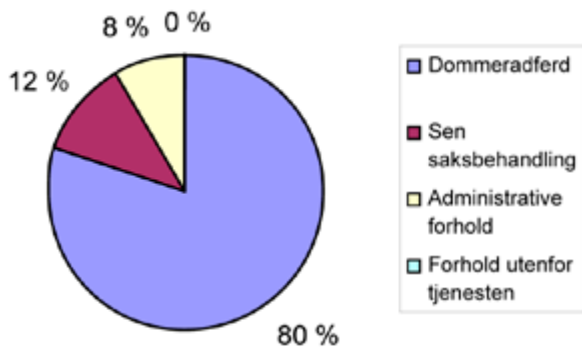
Statistikk

Utvalget mottok 123 klagesaker i 2006. Av disse var 8 klager rettet mot dommere i jordskifterettene. 2006 er første året jordskiftedommerne er omfattet av ordningen.

Det ble avsagt i alt 102 vedtak i 2006, hvorav 42 vedtak ble truffet av utvalgets leder eller nestleder etter delegering. 60 vedtak ble truffet av et samlet utvalg.

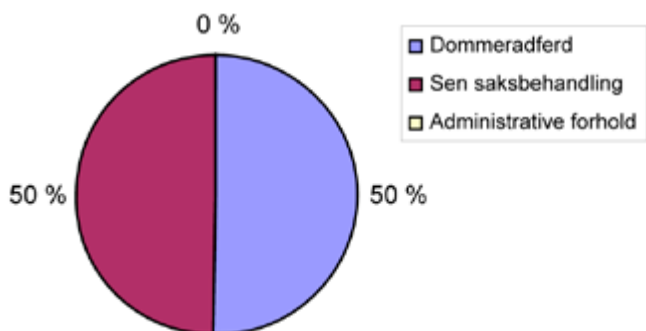
	2003	2004	2005	2006 Totalt	2006 Alminnelige domstoler	2006 Jordskifteretter
Klagesaker under behandling overført fra foregående år	8	23	15	11	11	0
Innkømne saker						
Innkømne klagesaker i perioden	63	107	103	123	115	8
Anmodning om uttalelse om god dommerskikk	1	0	1	0	0	0
Saker som er behandlet av eget tiltak	2	0	0	0	0	0
Sum	66	107	104	123	115	8
Hvem klager						
Parter	56	85	87	91	85	6
Prosessfullmektiger/advokater	3	14	12	18	17	1
Vitner/sakkyndige	2	1	1	5	5	0
Lekdommere	0	1	0	1	1	0
Advokatforeningen	0	1	0	1	1	0
Øvrige	2	5	3	7	6	1
Sum	63	107	103	123	115	8
Avvisning						
Manglende klagerett	3	1	1	1	1	0
Klagen for sent innkommet	7	18	5	14	13	1
Gjelder forhold som kan overprøves ved rettsmidler	15	29	43	24	23	1
Kombinasjon av avvisningsgrunner	5	6	9	3	3	0
Sum	30	54	58	42	40	2
Realitetsbehandling						
Ikke disiplinærtiltak	7	37	21	23	23	0
Ikke disiplinærtiltak. Avgjort som åpenbart ubegrunnet				5	5	0
Dels avvist. Ikke disiplinærtiltak	8	6	14	19	17	2
Dels avvist. Dels avgjort som åpenbart ubegrunnet	0	0	3	3	2	1
Disiplinærtiltak:						
Kritikk	2	12	6	10	9	1
Advarsel	0	0	1	0	0	0
Sum	17	55	45	60	56	4
Uttalelse om god dommerskikk						
Klager trukket	1	0	1	0	0	0
Klager bortfalt	4	2	4	5	5	0
Klager bortfalt	3	0	0	3	3	0
Klager under behandling pr 31.12	23	15	11	24	22	2

Alle realitetsbehandlede saker – hva gjelder klagen?

I alt 60 klager ble realitetsbehandlet. Av disse gjaldt 48 saker dommeradferd, 7 gjaldt sen saksbehandling og 5 gjaldt administrative forhold.

Vedtak om kritikk – hva gjelder klagen?

Det ble gitt disiplinærreaksjon i 10 tilfeller i form av kritikk. 5 av disse sakene gjaldt sen saksbehandling og 5 gjaldt dommeradferd. Alle forholdene var i tjenesten.

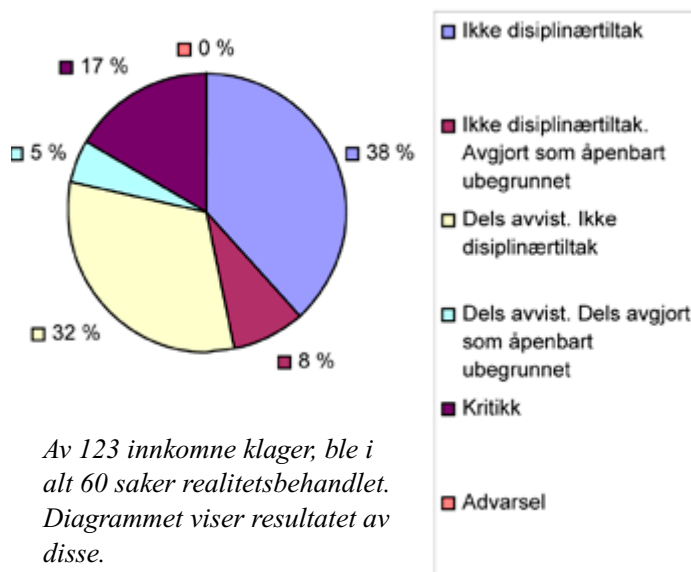
Andre aktiviteter

I oktober reiste utvalgets medlemmer og en av sekretariatets medlemmer på studietur til Wien i Østerrike. Formålet med studieturen var å se på hvordan Østerrike håndterer disiplinærsaker for domstolene.

Møtet fant sted i Justizpalats i Wien. Fra Østerrike deltok dr. Ilse Huber, høyesterettsdommer, mag. Werner Zinkl, visepresident i den østerrikske dommerforening, dr. Georg Wiesinger, dommer i Oberlandesgericht Linz og dr. Günter Woratsch, tidligere president i Landesgericht für Strafsachen Wien. Han er også Honorary President i Den internasjonale dommerunion.

Disiplinærsaker for dommere i Østerrike er regulert i Richterdienstgesetz §§ 101 flg. Den østerrikske dommerforeningen har også utarbeidet et regelverk "Salzburgerreglene", som følges. 95 prosent av dommerne i Østerrike er medlemmer av dommerforeningen. Dr. Werner Zinkl presenterte dagens ordning og orienterte

Alle realitetsbehandlede saker – resultat

Av 123 innkomne klager, ble i alt 60 saker realitetsbehandlet. Diagrammet viser resultatet av disse.

også om de nye regler som vil bli foreslått fra dommerforeningens side.

Vedtak

I det følgende presenteres sammendrag av noen utvalgte vedtak.

Sak 13/06 – Opptreden under hovedforhandling i straffesak. Dels avvist. Ikke disiplinærtiltak mot tingrettsdommer. Klagen var inngitt av forsvareren. Utvalget la til grunn at "selv om det kan ha vært god grunn til å gripe inn i saken med aktiv og resolutt prosessledelse, kan det se ut til at dommerens kontante pågåenhet og mange avbrytelser på en uheldig måte fikk forsvareren og eventuelt tiltalte til å føle seg nedlatende og urettferdig behandlet". Det ble konkludert med at dommerens prosessledelse kunne være uheldig, men at det ikke var godtgjort at graden av dette kvalifiserte for disiplinærreaksjon.

Sak 32/06 – Sen saksbehandling i tvangsfullbyrdsels-sak. Kritikk mot dommer i førsteinstans.

Saken gjaldt klage over utleggsforretning. Det gikk ca. sju måneder fra det var klart at saken skulle heves, og til hevingskjennelse med omkostningsavgjørelse ble avsagt. Tilsynsutvalget hadde forståelse for at arbeidssituasjonen gjorde det nødvendig å prioritere andre saker høyere. Det var likevel ikke forsvarlig å prioritere saken så lavt at avgjørelsen ikke ble truffet før etter sju måneder. Tidsbruken var i seg selv kritikkverdig. I tillegg pekte utvalget på at partene ikke var blitt holdt orientert om forsinkelsen underveis, og at klagerens purringer ikke hadde blitt besvart. Dette forsterket grunnlaget for kritikken.

Sak 41/06 - Uttalelser i domspremissene i tilståelsessak. Kritikk mot tingrettsdommer.

En tidligere ansatt ble i en tilståelsessak domfelt for underlag som hadde funnet sted på arbeidsplassen. Klagen ble fremsatt av arbeidsgiveren, etter at dommen hadde blitt omtalt i en avisartikkel.

Grunnlaget for klagen var at det i domspremissene ble lagt vekt på opplysninger om at arbeidsgiveren selv hadde holdt deler av omsetningen utenfor regnskap, at arbeidsgiveren hadde satt domfelte på ideen og gitt ham innsikt i metoden som ble brukt for å begå underslaget. Det gikk ikke frem av domspremissene at dette kun bygget på en gjengivelse av det siktede hadde forklart. For den alminnelige leser var ikke dette et opplagt forhold. Utvalget pekte på at det burde vært presisert at de nevnte forholdene ikke var bevist, og at opplysningene kun bygget på siktedes forklaring. Utvalget fant at uttalelsen var "... egnet til å virke klart sårende eller infamerende" overfor klager.

Sak 74/06 – Uttalelser i kjennelsespreamisser. Ikke disiplinertiltak mot lagdommere. Lagmannsrettens kjennelse gjaldt kjæremål fra advokat over tingrettens nektelse av å oppheve bostedsforbeholdet ved oppnevning av forsvarer. I støtteskrivet til lagmannsretten uttalte advokaten om egne kvalifikasjoner at "det er få forsvarere, både med oppfølging og med resultater, i dette landet som jeg mener det er relevant å bli sammenlignet med".

Klagen gjaldt følgende uttalelse i lagmannsrettens kjennelsespreamisser: "Anførselene i kjæremålserklæringen og støtteskrivet om at advokaten står i en særstilling i forhold til de fleste andre advokater, må i beste fall skyldes en overdreven tro på egen fortrefelighet." Utvalget fant at lagmannsrettens uttalelse måtte vurderes i lys av de formuleringer advokaten selv hadde benyttet. Utsagnet fremstod på denne bakgrunn ikke som unødvendig infamerende eller sårende overfor klager.

Sak 75/06 – Klage fra Advokatforeningen over uttalelser i domspremissene i straffesak. Kritikk mot tingrettsdommer. Basert på en vitneforklaring i straffesaken, uttalte retten i domspremissene at en advokat hadde øvd press på et vitne. Advokaten, som var tiltalt prosessfullmektig i en arbeidsrettssak, var ikke tilstede under hovedforhandlingen i straffesaken, og hadde ikke hatt anledning til å ta til motmæle overfor påstandene. Den aktuelle vitneforklaringen var en vesentlig del av de bevis som var grunnlag for rettens avgjørelse. Dommeren hadde følgelig rett og plikt til å vurdere opplysningene. Samtidig hadde han en plikt til å utvise aktsomhet, og til å begrense bemerkninger med så belastende innhold, til det som var nødvendig for straffesakens opplysning. Det ble spesielt vist til uttalelsene i domspremissene om at advokat NN "... har øvd press mot vitne", og at "...Heller ikkje ein advokat skal opptre på ein måte som kan oppfattast som forsøk

på påverknad av det eit vitne skal forklare. Når slikt kjem fram gjennom ei rettslig forklaring, kan retten ikkje late vere å dra handlinga fram i lyset. Det får verte opp til andre organ å vurdere om dette skal få konsekvensar for vedkommande."

Utvalget fant uttalelsene i dommen svært krenkende, og at disse hadde hatt store negative følger for advokatens profesjonelle omdømme. Dommeren hadde gått lenger i å fastslå skyld for advokaten enn det som var nødvendig for å begrunne rettens avgjørelse. Dommeren hadde ved dette opptrådt i strid med god dommerskikk.

Sak 83/06 – Sen saksbehandling.

Kritikk mot jordskifterettsleder.

En sak om makeskifte, og en sak om rettsutgreiing, ble begge begjært avvist i mars 2003. Jordskifteretten foretok seg ikke noe i sakene før innkalling til saksforberedende møte ble sendt i juli 2005. Rettsmøtet ble avholdt i august 2005, dvs. to år og fem måneder etter at begjæringene om avvisning ble fremsatt. Dommeren satte etter rettsmøtet to frister for inngivelse av prosesskrift. Siste frist utløp i november 2005. Saken om makeskifte ble trukket i august 2006, etter å ha ligget ubehandlet i 3 ½ år. Begjæringen om avvisning av rettsutgreiingssaken var på vedtakstidspunktet (oktober 2006) fortsatt ikke behandlet.

Det ble lagt til grunn at den prekære bemanningssituasjonen ved jordskifteretten var årsak til at de to sakene ble liggende urørt fra mars 2003 til august 2005. Dommeren kunne ikke klandres for denne del av saksbehandlingstiden. Imidlertid burde han behandlet begjæringene om avvisning høsten 2005, etter avholdelse av det saksforberedende rettsmøtet. Forsømmelsen var i strid med god dommerskikk.

Sak 85/06: Opptreden i rettsmøte i sak om besøksforbud.

Kritikk mot tingrettsdommer.

Saken gjaldt begjæring om opprettholdelse av besøksforbud til beskyttelse av en kvinne. Mannen som begjæringen rettet seg mot, var forut for saken dømt for voldtekt av kvinnen. Klagen ble fremsatt av kvinnens advokat. Utvalget innhentet uttalelser fra innklagede, mannens forsvarer, embetslederen, samt saksbehandleren som var protokollfører i saken.

Protokollføreren uttalte blant annet at dommeren i liten grad tok hensyn til at kvinnen gråt og ikke klarte å svare ordentlig, og at hun tydelig hadde problemer med å være til stede under rettsmøtet. Utvalget pekte på "at dommeren har ansvar for at rettsmøtet foregår i ordentlige former, og at de som er til stede føler seg ivaretatt, spesielt i en sak av denne karakter. Spørsmål skal stilles nøytralt, og ikke i en provoserende og anklagende form. Det kunne i denne saken ikke komme overraskende på dommeren at situasjonen føltes svært vanskelig for fornærmede."

Utvalget la til grunn at dommeren under kvinnens forklaring hadde uttrykt seg på en måte som virket provoserende og anklagende. Nærmere detaljer om hvordan de enkelte spørsmål var formulert, var ikke tilstrekkelig klarlagt. Det var imidlertid ikke bestridt at dommeren hadde kommentert at dommen i den forutgående voldtektssaken virket relativt streng. Uttalelsen var en unødvendig kommentar fra dommeren, som i sin sammenheng fremstod som krenkende overfor kvinnen. Utvalget fant etter en samlet vurdering at dommerens opptreden og uttalelser under rettsmøtet kvalifiserte for kritikk.

Sak 95/06 – Sen saksbehandling i sivil sak. Kritikk mot dommerfullmektig.

Hovedforhandling i saken ble avholdt 21. og 22. februar 2006. Dommerfullmektigen opplyste avslutningsvis under forhandlingene at dom ville bli avsagt innen 14 dager. Dommen ble først avsagt den 14. juli 2006, det vil si i underkant av fem måneder etter hovedforhandlingen.

Den lange saksbehandlingstiden var kritikkverdig og i strid med god dommerskikk. Selv om utsettelse av domsavsigelsen var nødvendig som følge av at dommerfullmektigen ble syk i perioden som var avsatt til domsskriving, kunne ikke dette rettferdiggjøre at saken ikke senere ble prioritert. Dommerfullmektigen burde varslet partene om forsinkelsen, og årsakene til denne. Det ble også lagt vekt på at en henvendelse fra en av prosessfullmektigene ikke ble besvart. På generelt grunnlag ble det også pekt på embetsleders overordnede ansvar for saksavviklingen, herunder plikten til å holde seg orientert om den enkelte dommers arbeidsbyrde og saksavvikling. Dette ansvaret gjelder ikke minst i forhold til embetets dommerfullmektig(er).

Sak 102/06 – Offentliggjøring av straffedom før fornærmede var underrettet. Ikke disiplinærtiltak. Klagen ble fremsatt av bistandsadvokaten til fornærmede i sedelighetssaken. Tingretten sendte dommen til partene samtidig som den ble lagt ut til media. Dommen ble dermed publisert i media før den var mottatt av fornærmede og fornærmedes bistandsadvokat. Det var en belastning for fornærmede å bli kjent med dommen gjennom omtale i media. For å unngå denne situasjonen, måtte domstolen ha ringt og/eller sendt dommen på telefaks til forsvarer og bistandsadvokat. Domstolen hadde forholdt seg i samsvar med loven, og kunne ikke kritiseres for å ha innrettet seg i strid med god domstolsskikk. Utvalget uttalte likevel at domstolene bør etablere rutiner som i størst mulig grad sikrer at partene får kjennskap til domsresultatet før det gjøres offentlig kjent.

Sak 109/05 – Dommeratferd. Avgivelse av erklæring. Kritikk mot lagmann. Dissens.

Lagmannen hadde avgitt en erklæring stilet til ”dem det måtte angå”. Erklæringen var avgitt etter anmodning fra en part i et større sakskompleks, i tillegg til at erklæringen også inneholdt opplysninger som var avgitt uoppfordret. Erklæringen var relatert til en alvorlig straffesak i tilknytning til nevnte sakskompleks, og var foranlediget av at lagmannen hadde hatt befatning med de omtalte forhold som dommer. Erklæringen inneholdt vurderinger og faktiske opplysninger, og fremsto som en dommererklæring. Den var ikke stilet til noen bestemt adressat, og ble bare avgitt til den ene av partene i sakskomplekset. Det måtte ha vært klart for dommeren at erklæringen ville bli brukt som støtte til parten i alle saker hvor den kunne være nyttig. Selv om det må settes vide grenser for dommeres adgang til å si fra om forhold for å hindre urett, var det her brukt en form og en fremgangsmåte som utvalgets flertall fant kritikkverdig.

April 2007

Eva Nygaard Ottesen

Jon Høyland

Wenche Frogn Sellæg

Trine Buttingsrud Mathiesen

Halvor Kjølstad

Sigurd Klepp

Tilsynsutvalgets praksis ved klager på sen saksbehandling

Innledning

Under utformingen av domstolloven kapittel 12, Om klage- og disiplinærordning for dommere, drøftet Domstolkommisjonen (NOU 1999:19) spørsmålet om sen saksbehandling skulle kunne prøves av disiplinærorganet. Kommisjonen kom, i motsetning til Scheiutvalget i 1970, til at sen saksbehandling burde omfattes av hva disiplinærorganet kan prøve. Hensynet til klage- og disiplinærordningens legitimitet tilsa dette. I Ot.prp. nr 44 (2000-2001) ble kommisjonens forslag opprettholdt. Med bakgrunn i forarbeidene, er det etter dette klart at Tilsynsutvalget for dommere kan vurdere hvorvidt saksbehandlingstiden er i samsvar med god dommerskikk. Utvalget kan imidlertid ikke ta stilling til om saksbehandlingstiden utgjør en saksbehandlingsfeil, jf. domstolloven § 236 fjerde ledd.

Tilsynsutvalget har siden oppstarten i 2002 realitetsbehandlet 175 klager. 23 % av disse klagenes har vært klage på sen saksbehandling. Av de 175 klager som utvalget har realitetsbehandlet, har 31 klager ført til disiplinærreaksjon. 21 av disiplinærreaksjonene (68 %) er gitt på bakgrunn av sen saksbehandling. I to saker ble det gitt kritikk etter en samlet vurdering. Den så langt eneste saken hvor utvalget har reagert med den strengeste reaksjonsformen, advarsel, gjaldt klagen gjentatt sen saksbehandling under saksforberedelsen i sak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven.

I det følgende gis en fremstilling av Tilsynsutvalgets praksis ved behandling av klager på sen saksbehandling i domstolene. I fremstillingen skiller det mellom saksforberedelsesfasen og tiden fra hovedforhandling til dom. Ofte vil de samme hensyn gjøre seg gjeldende i begge fasene. I tillegg vil lang tid mellom hovedforhandling og dom medføre at grunnlaget for dommen blir dårligere ved at dommerens hukommelse svekkes. Til slutt omtales praksis knyttet til domstolleders ansvar for domstolens saksavvikling.

Saksbehandlingstid under saksforberedelsen og ved skriftlig behandling

Tilsynsutvalget har på generelt grunnlag uttalt at utvalget må vise en viss tilbakeholdenhet ved vurderingen av saksbehandlingstid under saksforberedelsen, som følge av at utvalget ikke har myndighet til å overprøve dommerens saksbehandling, jf. domstolloven § 236 fjerde ledd (sak 79/06). I den grad tidsforbruket klart har gått ut over

hva som kan forankres i den konkrete saksforberedelsen, har utvalget likevel tatt stilling til om saksbehandlingstiden er i strid med god dommerskikk.

Tilsynsutvalget har gitt uttrykk for at lang saksbehandlingstid som alene skyldes høyt arbeidspress/anstrengt bemanningssituasjon i domstolen, ikke kan bebreides dommeren (83/06). Det samme gjelder dersom saker som ikke er spesielt prioritert, må vike for prioriterte saker (11/04, 13/04). Utvalget har videre uttalt at forlenget saksbehandlingstid på grunn sykdom eller andre forhold hos dommeren, som for eksempel ferieavvikling og kursdeltakelse, kan forsvares (75/04).

Imidlertid har utvalget påpekt at dommere har et ansvar for å informere domstolleder/avdelingsleder dersom sykdom eller andre forhold medfører at saker ikke kan behandles innen forsvarlig saksbehandlingstid (51/05, 5/03). Dersom slike forhold oppstår hos embetsleder, har utvalget påpekt at embetsleder må sørge for at andre dommere ved embetet tar over hans eller hennes gjøremål. Om dette ikke er mulig, må problemene tas opp med Domstoladministrasjonen (104/05).

Utvalget har videre vurdert om saksbehandlingstiden sto i forhold til sakens art og omfang.

Dette har gitt seg utslag i at Tilsynsutvalget har akseptert mer enn ett år lang saksforberedelse i en prioritert sak, idet saksbehandlingstiden fremstod som nødvendig. Samtidig har vesentlig kortere saksbehandlingstid i ordinære sivile saker ledet til kritikk, i tilfeller hvor saksbehandlingen har stanset på grunn av liggetid/passivitet hos dommeren. Utvalget har uttrykt dette ved at dommeren må være å bebreide for den lange saksbehandlingstiden (50/03, 11/04, 110/04, 83/06, 125/06).

I flere saker har manglende beramning av hovedforhandling vært anført i klagen. I tre saker, som gjaldt samme embetsleder, førte manglende beramning til kritikk og advarsel (28/04, 38/04 og 103/04). Utvalget viste til at selv om arbeidsbelastningen ved domstolen kan forsvare en lengre saksbehandlingstid enn ønskelig, kunne ikke dette forsvare at saker ikke berammes.

I sak 38/04 og 103/04 la utvalget videre vekt på gjentatt sen saksbehandling. I sak 103/04 ble det lagt vekt på at embetslederen to ganger tidligere var gitt kritikk for manglende beramning. Utvalget fant den siste forsømsmelsen så graverende at det kvalifiserte for advarsel.

Sentralt i vurderingen til Tilsynsutvalget har videre vært om klagen gjaldt en prioritert sak (50/03, 38/04, 28/04, 103/04, 68/04, 79/06). Tilsynsutvalget har forutsatt at dommere behandler saksporfølgen på en slik måte at saker som skal prioriteres, blir behandlet så raskt som saken krever. Også i saker som ikke tilhører en prioritert saksgruppe, har utvalget sett hen til hvilken betydning den lange saksbehandlingstiden fikk for klager (1/05).

Videre har utvalget lagt avgjørende vekt på måten dommeren har behandlet partene under forsinkelsen. Unnlattelse av å varsle partene om forsinkelser, unnlattelse av å orientere partene om nytt tidspunkt for forventet avgjørelse, samt unnlattelse av å svare på henvendelser fra partene, har ofte vært fremholdt som sentrale momenter i utvalgets vurdering i klager som har endt med kritikk (51/05, 28/04, 38/04, 103/04).

Saksbehandlingstid fra hovedforhandling til dom

Twistemålsloven § 152 forutsetter at dom som hovedregel skal avsies innen to uker etter hovedforhandling. Utvalget har uttalt at en overskridelse av denne fristen svært sjelden vil danne grunnlag for kritikk. Dette gjelder også i tilfeller hvor dommeren i hovedforhandlingen lovet avgjørelse innen fristen (95/06, 59/05). På samme måte har utvalget lagt til grunn at en overskridelse av fristen på 30 dager i salærforordningen § 6, ikke uten videre danner grunnlag for kritikk (1/05).

Også ved lang saksbehandlingstid fra hovedforhandling til dom, har utvalget uttalt at høyt arbeidspress/anstrengt bemanningssituasjon og prioritering av saker, kan forsvare lengere saksbehandlingstid enn ønskelig (68/04). Manglende orientering til partene og manglende svar på henvendelser ved forsinket domsavsigelse, har vært sentrale momenter i utvalgets vurderinger (104/04, 66/03, 34/03, 95/06). Utvalget har også lagt vekt på at innklagede dommer tidligere har fått kritikk for lang saksbehandlingstid (59/06, 66/03). Videre har utvalget lagt vekt på hvorvidt klagen gjaldt en prioritert sak for domstolene (90/05, 104/04, 34/03).

Hvilken betydning har saksbehandlingstiden, isolert sett, hatt for utvalgets vurderinger?

I sak 27/03 gikk det fire uker fra hovedforhandling til dom forelå. Utvalget uttalte at en slik saksbehandlingstid i seg selv ikke danner grunnlag for kritikk. Ut over dette, er det vanskelig ut fra praksis å si noe nærmere om hvor grensen for god dommerskikk går i forhold til saksbehandlingstiden isolert sett. Dette skyldes blant annet at omfanget av sakene varierer. Videre vil andre konkrete forhold påvirke vurderingen. I de sakene hvor utvalget har gitt kritikk for lang saksbehandlingstid fra hovedforhandling til dom, har saksbehandlingstiden variert fra 3 ½ måned til ett år og fire måneder.

I sak 27/04 gikk det drøyt to måneder fra hovedforhandling og til dom forelå. Under henvisning til dommerfullmektigens og sorenskriverens opplysninger om høyt arbeidspress og mellomliggende juleferie, seminar og dommerfullmektigkurs, fant utvalget ikke grunnlag for disiplinærreaksjon mot dommerfullmektigen.

I sak 34/03 gikk det 3 ½ måned fra hovedforhandling til dom forelå. Utvalget uttalte at dette tidsforbruket i seg selv var på grensen av det akseptable. Sammen med at dommeren hadde lovet en snarlig dom, unnlatt å varsle partene og ikke besvart purringer på en tilfredsstillende måte, ledet tidsforbruket til kritikk av dommeren.

I sak 90/05 gikk det 4 ½ måned fra hovedforhandling i sak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven og til dom ble avsagt. Utvalget fant at denne saksbehandlingstiden var i strid med god dommerskikk. Utvalget uttalte at dette var uforsvarlig lang tid, spesielt i en barnevernsak. Dommeren hadde ikke informert partene om sakens fremdrift, selv om partene hadde gjort henvendelser til retten.

I sak 95/06 gikk det i underkant av fem måneder fra hovedforhandling og til dom forelå. Dommerfullmektigen varslet ikke partene om forsinkelsen, og unnlott ved en anledning å svare på purring fra partene. Utvalget uttalte at sykdom i etterkant av hovedforhandlingen forsvarte at dom ikke ble avsagt innen angitt tid, men at dette ikke kunne rettferdiggjøre at domsskrivning ikke senere ble prioritert.

Nærmere om domstolleders ansvar for sen saksbehandling ved domstolen

I de aller fleste klager på sen saksbehandling, har klagen vært rettet mot den dommeren som hadde ansvaret for saken. Både dommere/dommerfullmektiger og domstolledere har følgelig vært innklaget på dette grunnlaget. I klager på sen saksbehandling hos dommere eller dommerfullmektiger, ber nå Tilsynsutvalget rutinemessig om domstolleders uttalelse i forhold til hvilke rutiner embetet har for oppfølging av saksavviklingen generelt. Videre bes domstolleder uttale seg om hvilken oppfølging som er foretatt i det konkrete tilfellet. Tilsynsutvalget har ikke så langt funnet grunn til å gjøre domstolleder til part i saker hvor klagen har vært rettet mot dommere eller dommerfullmektiger ved embetet.

Sak 48/04 gjaldt klage på en sorenskriver for lang saksbehandlingstid. En sak lå 4 ½ år ved domstolen før retten traff kjennelse. Tilsynsutvalget uttalte at selv om sorenskriveren ikke hadde saksansvaret for saken under hele saksbehandlingstiden, hadde sorenskriveren et ansvar for saksavviklingen ved domstolen. Utvalget traff vedtak om kritikk.

Til tross for at Tilsynsutvalget ikke så langt har funnet grunn til å gjøre domstolleder til part i klager på sen saksbehandlingstid, har Tilsynsutvalget i flere saker knyttet bemerkninger til domstollederens generelle ansvar for saksavviklingen ved domstolen (95/06, 5/03, 66/03, 60/03, 68/04). Utvalget har blant annet uttalt at domstolleder har et spesielt ansvar for å følge opp saksavviklingen hos dommerfullmektiger. Domstolleders generelle ansvar for saksavviklingen, ble i sak 68/04 uttrykt slik:

”Utvalget vil for øvrig bemerke at også embetsleder må ta sin del av ansvaret for forsinkelsen. Han har et overordnet ansvar for saksavviklingen ved embedet, og han plikter å holde seg orientert om den enkelte dommers arbeidsbyrde og saksavvikling, så langt det er mulig. Så vel hensynet til partene, som til den enkelte dommer og dennes arbeidssituasjon, tilsier dette.”

